

Excursie van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging op 26 oktober 1973

De excursiedag die georganiseerd werd door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, richtte zich in hoofdzaak op de heidegebieden, die gelegen zijn om de Posbank, een van de mooiste uitzichtspunten van de Veluwe. Het thema van deze excursie was: Beheer van heideachtige vegetatie op arme en rijke gronden in relatie tot het bosbeheer. Ir. C. J. Stefels, inspecteur bij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten gaf in Restaurant de Posbank in het begin van de dag een uiteenzetting over de problematiek van het conserveren van het 4500 ha grote heide- en bosgebied op de zuidoost Veluwe, dat onder zijn beheer valt.

Hij meende dat het beheer geen grote moeilijkheden oplevert mits men de aard van het object duidelijk bestudeert en formuleert welke doeleinden men wil nastreven.

Van het terrein is 1500 ha heide. Het overige terrein is gedeeltelijk ook heide geweest, dat deels opzettelijk is bebost en deels, door spontane opslag van berk en den, bos is geworden. Dit proces gaat nog steeds door op de heiden die we willen behouden. Opmerkelijk is daarbij dat kleine velden eerder in bos overgaan dan grote (foto 1). Doet men hier niets aan dan zal de heide verdwijnen en daarmee een landschapsbeeld dat wij plaatselijk graag intact willen houden. Ook het landschapsbeeld van het oprukkende bos kan bijzonder mooi zijn, maar instabiel en men vraagt zich af hoe dit te leiden.

Een oplossing zou misschien zijn om de klok periodiek en plaatselijk terug te draaien en geveld bos niet weer in bos om te zetten maar in heide. Dit wordt geprobeerd met wisselend resultaat. Is de heide eenmaal aanwezig dan is deze in stand te houden door branden, maaien, beweiden met schapen, plaggen en chemische bestrijding van bosopslag.

De kosten van deze werkzaamheden per ha bedragen:

Permanent onderhoud:
branden van heide f 2,—
schaapsherder en schapen f 140,—
schapen zonder herder f 40,—

Periodiek onderhoud:

chemisch doden van opslag f 200,— eenmalig
(Aantal schapen per 100 ha geschat op 130 stuks).

Het object zelf is bijzonder zeldzaam want nergens komt heide voor en op arme dekzanden en op gestuwd preglaciaal en op loessgronden, zoals dat hier het geval is en dan nog wel over zo'n groot areaal.

Uit beheerskundig oogpunt rijst de vraag wat te doen met de rijke heidegronden, die een zeldzame flora dragen, maar waarvan het onderhoud, mede door de hellingen en versnijding van het terrein, zeer moeilijk en kostbaar is.

Tijdens de korte discussie die volgde werd in twijfel getrokken of een vereniging die het behoud van de natuur in zijn devies voert, zich kan veroorloven chemische bespuiting te gebruiken om bomen te doden.

De objecten die bekeken werden waren het grote heideveld ten zuiden van het restaurant, dat enige jaren geleden met verwoesting bedreigd werd door te intensieve niet geleide recreatie, waardoor erosie optrad. Thans is dit gebied geheel onder controle doordat men wandelpaden heeft aangelegd en de heidevegetatie weer heeft verjongd. De erosie is tot stilstand gekomen.

Het tweede object liet het oprukken van de bomen in heide en zandverstuivingen zien, terwijl het derde het rijke heidegebied toonde.

Voor het tweede object was geen oplossing uit de discussie te vinden. Achteraf bezien is wellicht een afwisseling van perioden met bos en perioden met heide, die zich pleksgewijze in grote oppervlakten over het terrein beweegt aantrekkelijk. Men kan dan gebruik maken van de natuurlijke bebossing die op de heide optreedt, wanneer men de heide wil omzetten. Dit natuurbos kan men na verloop van tijd dan vellen en weer omzetten in heide. Zo zouden alle stadia die landschappelijk interessant zijn steeds in het terrein aanwezig zijn. Men zou zelfs plaatselijk zandverstuivingen kunnen oproepen, wanneer daaraan uit een oogpunt van landschapsschoon en natuurbehoud behoefte is.

Moeilijker was de discussie bij het laatste

excursiepoint, de rijke loessgronden. Op de vraag hoe groot de reservaten zouden moeten zijn om de bijzondere heideflora die hier voorkomt te handhaven, antwoordde de heer L. Kop, hoofd van de afdeling Onderzoek en Beheersplannen van de Vereniging, dat enkele hectaren misschien al voldoende zouden zijn. Toch wil men uiteraard de huidige bestaande oppervlakte in zijn geheel in zo goed mogelijke staat houden.

Een geheel bevredigende methode is nog niet gevonden. Achteraf beschouwd lijkt het de beste politiek om een onderzoek te laten doen in dit speciale gebied door deskundigen van verschillende vakgebieden, en aan de hand van deze informatie tot een definitief plan te besluiten. Daarbij speelt een grote rol welke doelstelling men heeft: wil men slechts een open landschap behouden, dan zijn ingrepen als spuiten en branden acceptabel; wil men echter de "natuurlijke" heidevegetaties handhaven, dan zullen vaak andere en duurdere beheersmaatregelen nodig zijn.

Het bijzonder fraaie weer voegde aan deze excursie een recreatief element toe hetgeen het belang van een goed overdacht beheer van dit gebied onderstreepte.

J. F. Woltersen